

Winnaar reisverhalenwedstrijd 2009

Melancholie en saffraanijs Reisverhaal uit Iran

We weten niet wat we zien, wanneer we vanuit de velden met klaprozen en schapen het stadje Sara'eyn binnenfietsen: een mini Las Vegas aan de voet van de Sabalanberg. Flikkerende neon lichtreclames en kitscherige prefabhotels. Het surrealistische stadje heeft drie attracties: een vleessoep, stroperig fruit en een thermale bron. Het eerste laat ik aan me voorbij gaan maar zoet fruit en warme baden hebben op mij het effect van de appel op Eva: pure verleiding. In het thermische badcomplex worden mannen en vrouwen gescheiden. In de gang hangt een weeë geur van zwavel en urine. Ik loop voorzichtig, om niet uit te glijden op de glibberige tegels. Als bleke buitenlandse val ik op tussen de olijfkleurige vrouwen in kleurrijke badkledij. Iemand leent me een badmuts en iemand anders komt met plasticen slippers aandrigen. De slippers zijn niet aangepast aan westerse voetafmetingen, waardoor ik een geisha-loopje krijg en de hoofden nog meer mijn kant opdraaien. Vrouwen en kinderen gillen en spetteren rond in de dampende baden en de uitgelatenheid weerkaatst tegen de hoge, kale muren. Ik weet nu al dat ik de mooie vrouw met de glanzende billen en de roodharige moeder met de hangborsten die naar me glimlacht, straks bij het buiten gaan niet meer zal herkennen. Ze zullen schuil gaan onder hun zwarte chador en onherkenbaar blijven voor mijn ongeoefend oog. Dit is Iran. Het land van verrassende contrasten.

Pick-nicken in de middenberm

We fietsen elke dag tussen de 30 en de 100 km door het Noordwesten van dit beklivende land maar regelmatig raken we nauwelijks vooruit. De staat van het wegdek is nochtans voortreffelijk. Het zijn de mensen, waardoor we zo vaak stilstaan: uitnodigingen, verwelkomingen, koekjes,

... de Iraniërs moeten het meest gastvrije volk ter wereld zijn. Vooral op donderdag en vrijdag mogen we niet te veel kilometers inplannen want dan is het weekend in Iran en in de straten lijkt het wel de uittocht uit Kana'an. De wegen slibben dicht met volgeladen *Paykans*. De *paykan* is de Iraanse trabant. Elk exemplaar is *an accident waiting to happen* en de ozonlaag zal er ook geen fan van zijn maar ze doen wat ze moeten doen: claxonneren en rijden. In die volgorde. Mannen zitten voorin, vrouwen achterin en op elk vrij plaatsje in en op de auto bevinden zich benodigdheden voor de activiteit van de dag: de pick-nick. De auto's stoppen aan een geschikt plekje, - wat gerust een parking of de middenberm van de snelweg kan zijn - en frigoboxen, kussens, grillvuurtje, theepot, barbecuespiezen, kippen en kinderen worden uitgeladen. Zwerfvuil en afval van voorgangers worden stoïcijns genegeerd en vuurtjes worden gestookt. Wij, twee passerende vogelverschrikkers op een fiets, worden uitgenodigd voor dunne flappen brood, soep, walnoten, kersen, kaas, komkommers, dadels... en om Engels te oefenen. Geen kans om het pick-nickdeken te verlaten voor we van alles geproefd hebben. Iraniërs kunnen erg volhardend zijn, stellen we - met uitdeinende buik - vast.

Trans Asya Ekspresi

Het begon al in de *Trans Asya Ekspresi*, de trein die één keer per week Istanbul met Teheran verbindt en 3059 km overbrugt. Het attribuut '*ekspresi*' is op zijn zachtst gezegd voor discussie vatbaar maar dat wordt ruimschoots gecompenseerd door de *couleur locale*. Medepassagiers loodsten ons in Turkije naar een leeg slaapcompartiment en er volgde een *défilé* van bergen, bloemenvelden, meren, rivieren en kleine dorpjes, waarvan de zilveren moskeekoepel weerkaatste in de zon. De ritmische cadans van de trein wiegde ons in slaap. Of was het het laatste Turkse biertje? De tweede ochtend, wanneer ik in een stationnetje droge koekjes kocht, maakte ik kennis met één van onze Iraanse buurjongens. We werden prompt uitgenodigd op de thee in een leeg compartiment. De taal van de jongens was zacht en zoet. *Shirin*, zoet: ons eerste Farsi woord. Zoet ook zoals de grote diamanten suiker, gearomatiseerd met

sinaasappel, die de jongens in een zakje bij hadden. We legden, net als zij, de stukjes sinaasappel onder onze tong om ze te laten versmelten met de hete thee. *'Iran is beautiful'*, zei de jongen met de donkere, melancholische ogen maar ook *'very bad'*. 'Als vrouwen niet bedekt zijn... dan...' hij maakte het teken van een persoon die geboeid wordt afgevoerd en vertelde ons dat hij, als aanhanger van het Bahai-geloof, in zijn vaderland niet mag studeren of stemmen. Terwijl militairen tussen stations door op en af de trein stapten, deelden we een glas rode wijn met onze eerste Iraanse vrienden. Ondertussen reed de trein zijn aankomstuur ver voorbij.

'Waarom wilden we hier ook weer naartoe?' vroegen we elkaar, toen we na de reis van twee dagen op een bijna verlaten Iraans perron stonden. Ik met een plakkerige sjaal op mijn hoofd en gehuld in een twee maten te grote Inspecteur Colombo regenjas (want met mijn mouwloos *bike-wear* fietsshirtje zag ik me regelrecht de Iraanse gevangenis in fietsen) en mijn wederhelft in een twijfelachtig humeur.

Aras, een grens(ge)valleetje

Een paar dagen later zou de Arasvallei het antwoord geven. De Bijbelse riviervallei is al eeuwen een doorgang voor heiligen, handelaars en legers en vandaag zien we de sporen daarvan in de vorm van Azerische vrachtwagenchauffeurs en Armeense kerken. Na een handvol conflicten tussen Rusland en Perzië vormt de Arasrivier vandaag de grens tussen Azerbeidzjan /Armenië en Iran. Het landschap is onbeschrijfelijk indrukwekkend. Stel u voor: een *panaché* van de Grand Canyon, Death Valley en de Camargues. Rode, chocoladebruine, groene en okeren rotsbergen en een felle rivier. Alsof het landschap op zich nog niet indrukwekkend genoeg is, staan er langs de smalle oever wachtposten en hier en daar een platgebombardeerde tunnel of trein. Aan de overkant patrouilleren soldaten en aan onze kant worden we af en toe door Iraanse militairen van de baan geleid langs een *checkpoint*. We tonen dan ons paspoort, moeten van buiten onze naam opzeggen, krijgen thee of fris water aangeboden en rijden weer weg, terwijl de militairen in hun ene hand de mitraillette vasthouden en ons met de andere nawuiven. De

derde dag in de vallei regent het geweerschoten aan de overkant. ‘Het is een oefening’, stellen we elkaar gerust maar ondertussen bereikt ons fietstempo vanzelf ongekende hoogtes. We krijgen ook constant eten toegestopt. Kersen, pruimen, koekjes, brood en kaas,... Mensen stappen uit hun gammele auto of truck, zeggen ‘*welcome in Iran*’, steken ons iets toe, toeteren ter afscheid en rijden weer voort. Voor ons kan de Arasrivier niet lang genoeg zijn. Helaas denkt de Kaspische zee daar anders over.

Onmacht en saffraanijs

Dan gaan er schokgolven door het land. *Ahmadinejad*, de conservatieve en eigenzinnige president is officieel herverkozen maar in de ogen van veel landgenoten is dat onmogelijk. Hoop verandert in ontmoediging. Trieste mensen. Afgesneden internetverbindingen en ook onze telefoon krijgt geen signaal meer. BBC World is in een zwart wachtscherm veranderd. Boze en opstandige mensen op straat.

We staan erbij en kijken ernaar. Machteloos. ‘*Please tell the people in your country about what this government is doing to us. About the lack of freedom and the lies*’, vraagt een ijsverkoper met lieve ogen. Hij verlangt met evenveel passie naar vrijheid als naar een huwbaar meisje. Zijn saffraan- en rozenijs smaakt *shirin* maar de realiteit waarmee de jonge verkoper verder moet, is bitter.

Op het vliegtuig voel ik pas hoe poëtisch Iran in mijn botten is gekropen. Voor het eerst in maanden stroop ik in publiek mijn hoofddoek af. Ik voel me als een nudist die zich van strand vergist heeft en verstop mijn haar snel in het wollige vliegtuigdekentje. Gelukkig is er vliegtuigchardonnay om de melancholie te verzachten.

Ruth Lamers – november 2009